

рацій з продукцією агропромислового виробництва й розкрито принципи взаємодії податкової та зовнішньоекономічної політики з метою забезпечення ефективного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Також запропоновано методичний підхід, за допомогою якого встановлено основні чинники впливу на податкові надходження, а саме: ставку ввізного мита, ціну продукції, курс гривні до іноземної валюти та обсяг імпорту.

Список літератури

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті : теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів / Андрущенко В. Л. – ТАНГ. – Львів : Каменяр, 2000. – 304 с.
2. Ліпіхіна Т. Д. Актуальні проблеми вдосконалення митного регулювання інвестиційної діяльності в Україні // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. трудов. – Донецк : Донецчина. - 1999. – С. 318–321.
3. Ліпіхіна Т. Д. Податки на експортно-імпорتنі операції у формуванні доходної частини Державного бюджету України : зб. наук. праць. Дніпропетровськ : Академія митної служби. – 2001. – № 4. – С. 105–108.
4. Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України / Лютий І. О., Дрига А. Б., Петренко М. О. – К. : Знання. – 2005. – 335 с.

Представлены принципы взаимосвязи внешнеэкономической и налоговой политики государства в сфере налогового обложения внешнеэкономических операций с продукцией агропромышленного производства на основе дескриптивной модели, создающей условия для эффективного управления внешнеэкономической деятельностью.

Агропромышленное производство, внешнеэкономические операции, налогообложение.

The model of taxation of foreign economic transactions with the products of agricultural production, which reflects the interrelation between external and fiscal policy to increase tax revenues to the State budget.

An integrated approach to regulation of foreign economic transactions with the products of agricultural production are offered.

Agricultural production, foreign economic activity, taxation.

УДК 368:338.246.83:63

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Н. А. Герасименко, кандидат економічних наук

Проаналізовано стан розвитку ринку страхування сільськогосподарської продукції в Україні. Визначено роль основних учасників ринку.

© Н. А. Герасименко, 2015

Окреслено роль державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції та напрями її вдосконалення.

Страхування, сільськогосподарська продукція, Аграрний страховий пул, стандартні страхові продукти, державна підтримка.

Страхування, як інструмент управління ризиками, зокрема в сільському господарстві, достатньо розповсюджений не лише в Канаді та Америці, але й широко застосовується в країнах Європейського Союзу. Україна, на жаль, у цьому сенсі за останні роки не досягла значного прогресу. Крім того, у ситуації що склалася на вітчизняному фінансовому ринку, постає питання не лише в управлінні ризиками природного характеру, а й валютними, а їх сукупність ставить під загрозу розвиток усього аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку системи страхування займалися і займаються нині такі відомі вітчизняні вчені, як С. Навроцький, О. Залетов, С. Осадець та інші. Проблема ж такого специфічного виду страхування, як страхування сільськогосподарської продукції, є завжди дискусійною і залишається актуальною.

Мета дослідження – проаналізувати стан розвитку ринку страхування сільськогосподарської продукції та роль державної підтримки.

Виклад основного матеріалу. Українське сільське господарство щороку потерпає від небезпечних природних явищ та несприятливих природно-кліматичних умов. Це спричинює зниження врожайності та недобір валової продукції сільськогосподарських культур, унаслідок чого, аграрії зазнають значних матеріальних збитків. Втрати врожайності від несприятливих природно-кліматичних умов в окремі роки можуть сягати 50%, а при поєднанні кількох несприятливих явищ сягати 70%. У роки, коли зменшуються обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, сільськогосподарським товаровиробникам доводиться піднімати ціни на таку продукцію, що негативно впливає на загальні інфляційні очікування населення в Україні.

У несприятливі роки для стабілізації ситуації в аграрному секторі держава була змушена регулярно вдаватися до заходів фінансової допомоги потерпілим сільськогосподарським товаровиробникам, ініціюючи внесення відповідних змін до бюджету посеред року та витрачаючи значні кошти з державного бюджету і, зокрема, з резервного фонду, а також із місцевих бюджетів. Хоча такі видатки й надають можливість сільгоспвиробникам із найменшими втратами пережити критичні періоди, однак вони не покликані стимулювати створення доданої вартості, що суперечить самій меті державної підтримки. Приклади відповідних ситуацій були під час зимових заморозків (2003 та 2007 років), а також, коли була масштабна посуха у 2007 році та повінь у 2008 році. При цьому виплати з державного та місцевих бюджетів, у разі настання катастрофічних подій, не перевищували 20 % від зазнаних суб'єктами господарювання втрат, що лише найменшою мірою покрило понесені збитки.

Розуміючи важливість розвитку страхування сільськогосподарської продукції в Україні, у 2005–2008 роках було запроваджено державну про-

граму здешевлення вартості страхування сільськогосподарської продукції, що покращило доступ сільськогосподарським товаровиробникам до кредитних ресурсів та призвело до збільшення співвідношення застрахованої площі до загальної з 2 % у 2005 році до 8 % у 2007 році. Водночас, сільськогосподарські товаровиробники повинні були відразу сплачувати всю суму премій страховикам, відриваючи необхідні на виробництво кошти, а не дочекавшись компенсації через забюрократизовані процедури адміністрування, змушені були включати витрати на страхування у вартість сільськогосподарської продукції. Починаючи з 2009 року, реалізацію зазначеної вище державної програми було припинено.

У липні 2012 року було ухвалено Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [1], який, незважаючи на відсутність державної фінансової підтримки здешевлення вартості страхування сільськогосподарської продукції у 2012–2013 роках, все ж таки стимулював зміни у страхуванні сільськогосподарської продукції. Одним з факторів структурування ринку стало створення Аграрного страхового пулу (далі – Пул). Водночас, недостатня прозорість діяльності Пулу зумовила те, що його членами є лише 4 страховика з 30 страховиків, які одержали відповідну ліцензію.

Запровадження зазначеного вище закону, на жаль, не призвело до очікуваного зростання обсягів страхування сільськогосподарської продукції (у 2013 році за 1722 договорами страхування було застраховано лише 869 тис. га, що, порівняно з 2007 роком, становить за кількістю договорів – 39%, за застрахованою площею – 37%) [2]. Крім того, у бюджеті 2012 року на компенсацію частини вартості страхових платежів, сплачених суб'єктами господарювання, було заплановано виділення 70 млн грн для реалізації відповідної державної програми підтримки, було розроблено та ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 року № 813, яка визначала порядок використання відповідних коштів [3].

Зазначеним документом було визначено що компенсація надається в межах виділених бюджетних асигнувань, але не більше, ніж 50 % від вартості страхового платежу. У 2012 році лише агровиробники, що застрахували озиму пшеницю на період перезимівлі за стандартним страховим продуктом № 2 мали право на компенсацію. За результатами страхового сезону, за державної підтримки було застраховано лише 3,5 тис. га. Страхові платежі становили 173,6 тис. грн, субсидії – 86,8 тис. грн [4].

Динаміка показників страхування сільськогосподарських культур, наведена в таблиці 1, свідчить про позитивний вплив заходів державної підтримки на розвиток систем страхування сільськогосподарської продукції в Україні. Проте, система державної підтримки, як і сама нормативно-правова база, що регламентує страхові відносини в агросекторі, потребує вдосконалення. Зокрема, необхідно запровадити щорічну реалізацію відповідної державної програми фінансової підтримки страхування сільськогосподарської продукції шляхом здешевлення страхових премій з урахуванням територіальних потреб (у розрізі регіонів виробництва сільськогосподарської продукції та з урахуванням її якості, класу, сорту тощо).

1. Динаміка розвитку страхування сільськогосподарських культур в Україні у 2005–2013 роках*

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість договорів	910	1330	4397	1637	1980	1217	2710	1936	1722
Рівень відповідальності (млн. грн.)	н/д	н/д	н/д	н/д	1620,4	1877,6	3644,4	3458,9	4367,8
Застрахована площа (тис. га)	390	670	2360	1171	510	553	786	727	869
Середній тариф, %	3,8	н/д	4,6	4,9	3,3	3,9	3,8	3,8	3,1
Середня премія, грн/га	32,8	42,6	49,5	132,7	82,4	130,4	173,3	179,4	155,8
Сума зібраних страхових премій (млн. грн.)	12,8	28,5	116,7	155,4	42,0	72,1	136,3	130,4	135,4
Субсидія (млн. грн.)	5,8	12,5	47,8	72,8	-	-	-	0,086	-
Рівень виплат, %	н/д	н/д	н/д	н/д	36,5	50,9	67,0	41,0	9,7

*Джерело: дані Мінагрополітики, аналітичні звіти Проекту IFC «Розвиток агрострахування в Україні», інформація сайту agroinsurance.com

Крім того, в Державному бюджеті України окремо або у складі видатків, передбачених для здешевлення вартості страхових премій за страхуванням сільськогосподарської продукції, необхідно визначати обсяг коштів на випадок надзвичайних (катастрофічних) подій, зокрема, на підтримання та поповнення страхового фонду катастрофічних виплат.

Страхування сільськогосподарської продукції, відповідно до програми державної фінансової підтримки страхуванням сільськогосподарської продукції, повинно здійснюватися за типовими страховими продуктами, які розробляє та затверджує Пул і погоджує з Мінагрополітики та Нацкомфінпослуг.

Розмір коштів для здешевлення вартості страхових премій за договором страхування сільськогосподарської продукції, який укладається на підставі типового страхового продукту і не може бути змінений чи доповнений, має становити не менше, ніж половина від страхового тарифу, визначеного в такому договорі, але не вище за тариф, установлений у відповідній державній програмі здешевлення вартості страхових премій для страхування сільськогосподарської продукції на поточний рік.

При цьому повинна бути вдосконалена процедура здешевлення вартості страхової премії, за якою сільськогосподарський товаровиробник сплачує страховику лише частину страхової премії, що не підлягає здешевленню. Решту вартості страхової премії за відповідним договором страхування держава через розпорядника бюджетних коштів сплачує страховику, що є членом Пулу.

Важливим завданням щодо розвитку страхування сільськогосподарської продукції є реалізація принципу, встановленого у статті 3 Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», щодо обов'язковості укладення договору страхування сільськогосподарської продукції як умови надання сільськогосподарським товаровиробникам окремих видів державної підтримки та дота-

цій, визначених Кабінетом Міністрів України. Зазначені вище вимоги стосуються надання державної фінансової підтримки для розвитку тваринництва, виноградарства, садівництва та хмелярства, для надання бюджетних позик із застосуванням режиму державних заставних закупівель зерна, для часткової компенсації за рахунок державного бюджету ставки по кредитах банків, для надання підтримки фермерським господарствам тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою консолідації ринку страхування сільськогосподарської продукції, формування єдиних принципів і правил страхування ризиків, забезпечення прозорості страхових процедур та адекватного ціноутворення страхових послуг, що сприятиме захисту прав споживачів страхових послуг, розширення спектру страхових продуктів і програм страхування, включаючи створення прозорої системи субсидування страхування сільськогосподарської продукції на основі здорової конкуренції між страховиками, важливим завданням щодо розвитку страхування сільськогосподарської продукції є вдосконалення ринкового саморегулювання і самоконтролю.

Здійснюючи консолідацію зусиль та балансування інтересів сільськогосподарських товаровиробників і страховиків, держава забезпечить формування необхідної інституційної структури та встановить оптимальний розподіл функцій між державним регулюванням та саморегулюванням, що сприятиме швидкому перетворенню існуючих реалій на ефективно функціонуючу систему страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки з урахуванням найкращого позитивного міжнародного досвіду.

Список літератури

1. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>
2. Статистика. Аграрний страховий пул [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaip.com.ua/about/statistics/5/>
3. Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій) : постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 року № 813 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/813-2012-%D0%BF/print1391415637001162>
4. Перші плоди страхового року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/agrostrakhuvannia/1482-pershi-plody-strakhovogoroku.html>

Проанализировано состояние развития рынка страхования сельскохозяйственной продукции в Украине. Определена роль основных участников рынка. Определены роль государственной поддержки

страховання сільськогосподарської продукції і направлення її удосконалення.

Страхование, сельскохозяйственная продукция, Аграрный страховой пул, стандартные страховые продукты, государственная поддержка.

The current situation on agro-insurance market in Ukraine were analyzed. The role of the major market participants was defined. The role of the state support of agricultural insurance system and directions for its improvement were described.

Insurance, agricultural products, agricultural insurance pool, the standard insurance products, state support.

УДК 334.72:336.078

КОРПОРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Н. М. Давиденко, доктор економічних наук

Розкрито сутність корпоративного контролю, подано механізми формування системи корпоративного контролю та проаналізовано сучасні системи корпоративного контролю в умовах глобальної нестабільності фінансових ринків і конвергенції існуючих моделей корпоративного управління, пов'язаних із домінуючою роллю певного виду інвестора, ринкових механізмів забезпечення такого контролю, витратами на запровадження таких систем у корпораціях.

Управління, корпоративний контроль, модель, система, корпоративний сектор, акціонер.

В умовах політичної нестабільності та фінансової кризи виключно актуальною стала проблема взаємозв'язку фінансово-економічної стійкості підприємств та системи корпоративного контролю, яка є важливою складовою системи корпоративного управління. Розвиток корпоративного управління веде до зміни системи економічних і соціальних стосунків на всіх рівнях розвитку економіки, що, безумовно, потребує вдосконалення принципів і організаційно-методичних аспектів управління на всіх рівнях, розробки моделі, що відповідає вітчизняним умовам стосунків власності та управління на підприємствах. Таким чином, велика роль і соціально-економічна значущість корпоративного сектора в структурі економіки різко актуалізує проблему вдосконалення системи корпоративного контролю, що дає змогу забезпечити ефективне управління.